

Bayer Zsolt: Az id? teljessége

2023 február 19. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

• [0](#)

5

Átlag: 5 (1 szavazat)

Mérték

Mégis, mit szeretett Szindbád? Szerette a nő lábát s a hófúvásos időjárását.

Bele fogunk halni az időbe. S nem úgy, hogy az idő múlik, s majd meg kell halni; nem ilyen egyszerre. Hanem majd megöl bennünket az idő...

Úgy öl meg, hogy kívül kerülünk belőle végképp.

Nem is olyan régen még volt közünk az időhöz.

Talán sohasem szerettük – s egészen biztosan nem értettük. Az idő végtelensége éppúgy felfoghatatlan, mint a világmindenségé vagy Istené. Ezért aztán a világmindenséggel már nem gondolunk. Istent meggyőztük és kiröhögjük, mint rút kamasz az oktatót, az öregebbet.

De az idővel nem tudunk semmit tenni. Az idő önálló életre kelt. Pontosabban: az idő rajtunk kívül és tőlünk függetlenül volt létező mindig is, de mi önmagunkon át érzékeljük és fogtuk fel. Most az idő a legfelfoghatatlanabb.

Marinetti még ódát írt a versenyautóhoz, hiszen a futuristák a jövőt és a sebességet ültették Isten helyébe. S nyomukban jöttek a fasiszták (nem a náci, ó, nem, bosszant, ahogy a felkent ostobák zagyválják e két huszadik századi „izmust”), s aztán a második világháború jeges csöndjében még egyszer, utoljára megállt az idő az iszonyattól.

Olyasmiket mővelt az ember a huszadik században, hogy eliszonyodott és megállt az idő.

Azután a század közepétől olyasmiket kezdtünk mővelni, hogy elkergettük magunk mellől az időt.

Így kerültünk oda mindnyájan József Attila mellé, a semmi ágára. S ez nem magányosság, és semmiképpen sem sorstalanság, hiszen sorstalanság nincsen, a sorstalanság csupán kegyesnek vélt hazugság.

Ahogy ülünk a semmi ágán: az az időtlenség.

Roszféle időtlenség.

Mert hát Krúdy időtlensége az életbe zárt végtelen. A miénk meg a ponttá zsugorodás.

„A hajós életéből következnek itt történetek, amelyeket fiatal nők és ifjak itt-ott tán hitetlenkedve olvasnak.”¹

Egy Krúdy-mondatban ott az idő végtelensége. Megszületsz, élsz, meghalsz, míg elolvasod.

Figyelj csak:

„Mégis, mit szeretett Szindbád?

Szerette a nő lábát s a hófúvásos időjárását.”²

Na ugye. Benne van az egész életed.

Krúdy prózája az örökkévalóság ígérete, illúziója. A boldog békeidő örökkévalóságáé. S azokba a boldog békeidőbe még az első világháború is belefért. Hiszen mire lehullanak a levelek, otthon lesz mindenki. Vagy ahogy írta:

„Az élet barátságatlan és hűvös, régi szindarab; a háború, amely ha talál fiatalon és heves vérmérséklettel sok esztendővel előbb, bizonyára megtette volna a magáét életmódom, gondolkodásom, világfelfogásom és keserves kedvem megváltoztatására. A biedermeier-bútorok és képek helyett hadiszerekkel díszíteném házam. A háború most már nem olyan, amint a meséskönyveink, a hagyományaink mondották. A háború egy nagy gyári üzem; matematikusok, mérnökök, tudósok állnak a gépek mellett, megnyomnak egy gombot, százezer ember emelkedik

fel a löv?árokból, meghúzzák a szellenty?t és a következ? percben ugyancsak százezer ember t?nik el a föld alatt; a fényezett könyök? irodai kabát gy?zelme ez a háború a párdúc-kacagány fölött, – a tudomány mindenhatósága az emberi kedv és hangulat fölött, – a falanszter közelsége, mid?n majd egyáltalán csak gépek mennek gépek ellen, mint most hébenkorban a páncélos vonatok, automobilonok és repül?gépek.”³

Milyen pontos, milyen mellékes. A háború mintha fel sem karcolná a boldog békeid?k felszínét, hiszen a boldog békeid?k a Ferenc Jóska szakála alól kunkorodtak el?, s kunkorodtak aztán fel, egészen Podolinig s tovább, így aztán a biedermeier bútorok maradnak, a vel?skonchoz pedig „kenyérseleteket pirítsanak, mert ilyesmihez a zsemle nem egészen alkalmas. És forró legyen, mint a babám szíve.”? A boldog békeid?k örökkévalóságába nem hallatszik be Gyóni Géza halálsikolya, a limanowai csata örök magyar h?siessége és borzalma, Isonzó némasága, pedig a múlt kastélyának van a legtöbb bejárata, de mindjárt utána az isonzó bunkereknek. De ezeket a hangokat s ezeket a rossz csöndek elnyelik a titokzatos budoárok.

„Mindent szeretett, ami hazugság, illúzió, elképzélés, regény – ha egyszer rózsaszín? trikóban játszhatott volna a magasban a trapézen! – ha orgonista lehetett volna a hercegi kastélyban – ha gyóntatóatya a jezsuiták templomában! Keresett n?orvos Pesten vagy a n?neveldeben fiatal tanár! Éjjeli lámpa a Sacré Coeurben vagy nagybet? az imádságban, amelyet a n?k kedveseikért mondanak a ferencieknek. Ablaküveg, amelyen át csókot küldenek, szentképecske a párna alatt, selyemszalag a vállf?z?ben és rejtegetett költ?, akinek m?veit fiatal n?k titkos helyen olvassák. És mindenért hiába rajongott, amit életében elérni óhajtott. Nem vigasztalta a százhet n?, aki viszontszerette, aki képzel?désében kábult emlékezésbe ringatta, aki mindegyik hozott magával valami újat, alig megérthet?t és sohasem elfelejthet?t: egy hangot, egy mozdulatot, egy illatot, egy furcsa szót, egy sóhaj... Hisz még százhetnél több volt azoknak a n?knek a száma, akik Szindbád ábrándvilágában piros karikákon hintáztak. Akiket mind szeretni szeretett volna.”?

Hazugság, illúzió, elképzélés, regény. Ez a boldog békeid?k. Ez a Monarchia. Ebben születik az operett – máshol nem is születhetett volna, hiszen az operett a hazugság és az illúzió szerelemgyereke –, itt ugrik bele a huszadik század a nagyb?g?be, s e világ krónikása, dalnoka, vándorkomédiása Krúdy.

Múlt, jelen, jöv? – ez id? teljessége, ez az örökkévalóság. S itt csak egy pillanatra gondoljunk bele: ugyanennek a Monarchiának gyermeke, Krúdy kortársa Franz Kafka. Aki amputálja az id? egészét, s nem hagy mást, mint a pillanat iszonyát. Minden pillanat minden iszonyát. Ki gondolná, hogy ilyen messze van egymástól Prága és Nyíregyháza, Budapest és Kierling, igaz?

Krúdy csak a jöv?t amputálja. Feljegyzik, egyszer lapja elküldi Debrecenbe, hogy írjon riportot a Nagyerd? éttermeir?l s fogadóiról. Egy fiatal újságíró gyakornok is vele megy, intézni a papírmunkát. Október körül vagyunk, a kiküldetés egy hétvégére szól, s vasárnap ebéd után a gyakornok kissé idegesen kapacitálja Gyula bátyámat, hogy igyekezzen, indulni kéne, mert megy a vonat. Krúdy pedig megereszti nyakán a damasztpartedit, s így szól:

– Fiam, nem tudom, ön mit tervez. Én a magam részér?l maradok tavaszig...

S maradt.

Ez is az id? teljessége. Amikor a jöv? helyére odatesszük hazugságot, illúziót, elképzélést, regényt.

Ebben a teljességben fut velünk a Vörös postakocsi, hozza Rezeda Kázmér szép életét. S Széplaki Titusz hírlapírót, kit halálra ítelt a kaszinó becsületbírósága, s neki a halálhoz mindenekel?tt egy új kalapot kellett szereznie. S az Utolsó szivar az Arabs Szürkénél nyitó mondatára is rábízhatod az egész életed:

„Az ezredesnek aznap agyon kellett l?ni egy embert, a Kaszinó megbízatásából, miután a welszi herceg látogatásáról elnevezett Angol-szobában így döntöttek az urak.”?

Van-e ennél nagyobb bizonyosság, s ennél rejtélyesebb regény?

Kosztolányi így ír ?róla:

„Ez a világ, amit ? álmodik a bánatos, egyszer? frizurájú n?kkel, a kisvárosi alakokkal, a legendás hercegekkel, máris mese és történelem, a szemünk el?tt sóhaj el innen...”

Hát... elsóhajtott...

Még sincs jobb tanácsom, most, amikor teljes bizonyosság József Attila látomása, miszerint „csak ami nincs, annak van bokra, / csak ami lesz, az a virág, / ami van, széthull darabokra” – szóval ilyesféle id?kben olvassanak Krúdyt. ?nála van az id? teljessége. Az örökkévalóság. S minden-minden illúziónk...

Jegyzetek

¹ Krúdy Gyula: Szindbád

² Id. m?

³ Krúdy Gyula: Téli hadjárat

? Krúdy Gyula: Szindbád

? Krúdy Gyula: Szindbád

? Krúdy Gyula: Utolsó szivar az Arabs Szürkénél

Bayer Zsolt - www.magyar nemzet.hu

Ajánló